УДК 355.233.22

АНАЛІЗ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ, ПРИЗВАНИХ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ У ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Сергій РОМАНЧУК[1], Андрій ЯВОРСЬКИЙ[2]

[1]Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
[2]Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Розглянуто та проаналізовано питання щодо фізичної підготовленості офіцерів запасу, призваних на військову службу у Збройні сили України. Дослідження проведено на базі військових частин у різних регіонах України. Виявлено, що фізична підготовленість офіцерів запасу, призваних на військову службу після закінчення цивільних ВНЗ, у досліджуваний період була стабільною та оцінюється відповідно до вимог Настанови з фізичної підготовки як незадовільна.

Ключові слова: військова служба, Збройні сили України, офіцери запасу, фізична підготовленість.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Процес реформування і розвитку Збройних сил України (ЗСУ) вимагає від органів військового управління зосередження зусиль на удосконаленні роботи з офіцерським складом, зокрема з молодими офіцерами. Офіцерський склад ЗСУ поповнюється не лише випускниками вищих військових навчальних закладів, але й з цивільних ВНЗ. Тому підвищуються вимоги до навчання майбутніх офіцерів, від яких залежить доля наших Збройних сил, міра їх боєготовності та боєздатності.

Важливою складовою частиною військового навчання та виховання офіцерів запасу є фізична підготовка з її багатим арсеналом вправ, форм та методів, які сприяють ефективному впливу на якість військово-професійного навчання на усіх його етапах.

Ефективність освоєння переважної більшості професій, пов'язаних із військовою службою, залежить від якостей та сформованості рухових умінь і навичок, тому проблема об'єктивної перевірки та оцінювання фізичної підготовленості призваних офіцерів запасу є однією з актуальних у теорії і практиці фізичної підготовки вже тривалий час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових робіт з вивчення історії військової фізичної підготовленості ще 200 років тому генерал-майор І. І. Дибич в книзі «Думки про солдата» писав про вимоги до офіцерського складу. За його словами офіцер повинен бути здоровим, сильним, всебічно та гармонійно розвинутим, віком від 17 до 35 років [2].

Прогресивним для того часу було й те, що І. І. Дибич вказав, що при відборі офіцерів не можна орієнтуватися (як це було в більшості армій Європи) тільки на зріст рекрутів, а потрібно враховувати і інші їх фізичні якості, наприклад такі, як стрункість [2].

За даними вчених, вживання вислову «фізична підготовка» було одним з перших передумов виникнення, «фізична підготовка військ», а також була передвісником появи споріднених із ним термінів, «фізична підготовленість» та «фізична готовність» [10].

В.Е. Ігнатьєв (1912), аналізуючи співвідношення військового навчання та фізичного виховання, звернув увагу на те, що завдання фізичного виховання зводиться не для того, щоб зробити людину придатною до війни, а для розвитку спеціальних фізичних якостей [7].

За словами Івана Боберського, українські січові стрільці – перші паростки новітніх українських Збройних сил. Він вважав, що сьогоднішній спортсмен-руховик завтра повинен стати на захист Батьківщини, якщо вона того потребуватиме. Ось тому-то українські спортсмени, які робили перші кроки під дбайливим наглядом І. Боберського, прекрасно зарекомендували себе під час Першої світової війни [1].

Розглядаючи історію зміни вимог до професійної придатності людини, слід вказати на те, що в недалекому минулому, років 50 тому, зв'язки між результатами праці й розвитком фізичних якостей людини мали більше виражений характер. Тому немає нічого незвичайного в тому, що зовнішні дані, рівень розвитку такої фізичної якості, як сила, мали визначну роль при відборі в сухопутні та інші війська [3].

© Романчук С., Яворський А., 2015

Удосконалення бойової техніки та характеру її обслуговування в другій половині XX століття спричинило підвищення вимог до розвитку у військовослужбовців тих якостей, які раніше особливої ролі у військово-професійній діяльності не відігравали (оперативна пам'ять, увага і тому подібне). Це зосередило зусилля дослідників на вивченні особливостей психічної діяльності військовослужбовців та розвитку необхідних психологічних якостей різними засобами, крім того, змінився характер повсякденної діяльності більшості фахівців [6].

Окремі дослідники висловлюють свою думку про те, що зв'язок між рівнем фізичної підготовленості та професійної діяльності більшості військових фахівців не має яскраво вираженого характеру, і тому ставлять під сумнів обов'язковість включення параметрів фізичної підготовки в модель професійної придатності [5].

В науковій літературі широко обговорюються та як доказ наводяться дані про великі витрати педагогічних зусиль для підйому фізичної підготовленості в осіб із низьким початковим рівнем розвитку фізичних якостей. Відзначалося також різке зниження в цих осіб показників фізичної підготовленості після припинення організованих занять [8].

У теперішній час підготовка військового фахівця не буде повноцінною, якщо вона буде обмежуватися лише досконалими знаннями техніки та умінь її застосовувати. Обов'язковою умовою виконання бойового завдання є здатність кожного фахівця максимально використовувати усю потужність бойової техніки в найкоротший час. Результати наукових досліджень [7] показують, що це вимагає не лише відмінної технічної та тактичної підготовки військовослужбовців, але і максимально високого рівня розвитку фізичних якостей, а також рухових навичок, які відповідають умовам і характеру сучасного бою

Науковці [4, 5, 9, 10] відзначають, що при чинній системі професійної підготовки військовослужбовців можна довести їх фізичну підготовленість до рівня, що відповідає вимогам військово-професійної діяльності. Важливою умовою цього буде не лише науковий підхід до обґрунтування змісту, організації та планування усіх форм та засобів фізичної підготовки, але й обов'язковий контроль розвитку фізичних, психічних якостей і рухових навичок в офіцерів запасу, призваних до ЗСУ після закінчення цивільних ВНЗ.

Отже, аналіз літературних джерел засвідчує, що недостатньо вивченими залишається питання використання засобів фізичного виховання у підготовці офіцерів запасу, призваних до військової служби.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконується в рамках науково-дослідної роботи Управління фізичної підготовки ЗСУ за темою «Дослідження, питання підготовки майбутніх офіцерів сухопутних військ Збройних сил України щодо використання занять з фізичної підготовки із військовослужбовцями контрактної служби для формування колективних дій військових підрозділів», шифр «Колективізм».

Мета дослідження – проаналізувати фізичну підготовленість офіцерів запасу, призваних до служби в Збройних силах України.

Завдання дослідження:

1. Вивчити стан досліджуваної проблеми в літературі.
2. Визначити динаміку фізичної підготовленості офіцерів запасу призваних на службу у Збройні сили України.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури, документальний метод, педагогічне тестування (тести із Настанов з фізичної підготовки 2009 року (НФП-09)) та методи математичної статистики.

Організація дослідження. Дослідження проводилися на базі військових частин Збройних сил України (ЗСУ) різних регіонів України. До нього було залучено 645 офіцерів запасу, призваних до служби в ЗСУ.

Основні результати дослідження. Для визначення ролі фізичних вправ в системі військово-професійної адаптації було використано методологію системного аналізу. Такий підхід дозволив визначити структуру елементів загальної системи адаптації, яка є підсистемами зі своїми метою та завданнями. При цьому ми керувалися принципами структурного розчленовування систем; взаємним сукупним зв'язком компонентів, їх відособленістю один від одного, взаємодією та рівністю.

На основі цих принципів обстеження за допомогою фізичних вправ можна розглядати як окремий елемент системи військово-професійної адаптації з визначенням конкретної мети, як основного системотворного чинника. Окремі науковці [9,10] ставлять під сумнів використання в цей час вправи (біг на дистанцію 100 метрів, підтягування на перекладині, крос 3000 метрів) для перевірки фізичної підготовленості молодих офіцерів. Ми вважаємо, що це загальноприйняті вправи, які дають можливість із високою мірою вірогідності прогнозувати рівень фізичної працездатності офіцера, і ми розглядаємо їх як обов'язковий фундамент у будь-якому вигляді професійної діяльності військового спеціаліста.

Ми досліджували динаміку фізичної підготовленості офіцерів запасу, покликаних на військову службу у ЗСУ за трьома вправами: біг 100 метрів, підтягування на перекладині, крос 3000 метрів. Кількість перевірених військовослужбовців та їх підсумкову оцінку, згідно з НФП – 09, подано в табл. 1.

Таблиця 1

Результати перевірки фізичної підготовленості офіцерів запасу, призваних після закінчення цивільних ВНЗ (у %)

	2014 рік		2013 рік		2012 рік		2011 рік	
	пров.	% отрим. позит. оцінку	пров.	% отрим. позит. оцінку	пров.	% отрим. позит. оцінку	пров.	% отрим. позит. оцінку
Усього	176	58,8	175	59,2	187	58,1	107	52,1

Аналіз результатів виконання фізичних вправ, що характеризують розвиток основних фізичних якостей, дозволив відзначити їх стабільність, у досліджуваний період. Коливання абсолютних результатів не мають вираженої спрямованості. Можна констатувати, що фізична підготовленість офіцерів запасу, призваних до ЗСУ після закінчення цивільних ВНЗ, в досліджуваний період була стабільною і оцінюється відповідно до вимог НФП - 09 як «незадовільна», оскільки понад 40% перевірених щорічно отримували підсумкову оцінку з фізичній підготовленості «незадовільно».

Також встановлено, що понад 80% результатів в усіх регіонах країни становлять «задовільно» і «незадовільно», а відсоток відмінних оцінок коливається в межах 4,5 – 6,9 % (рис.1).

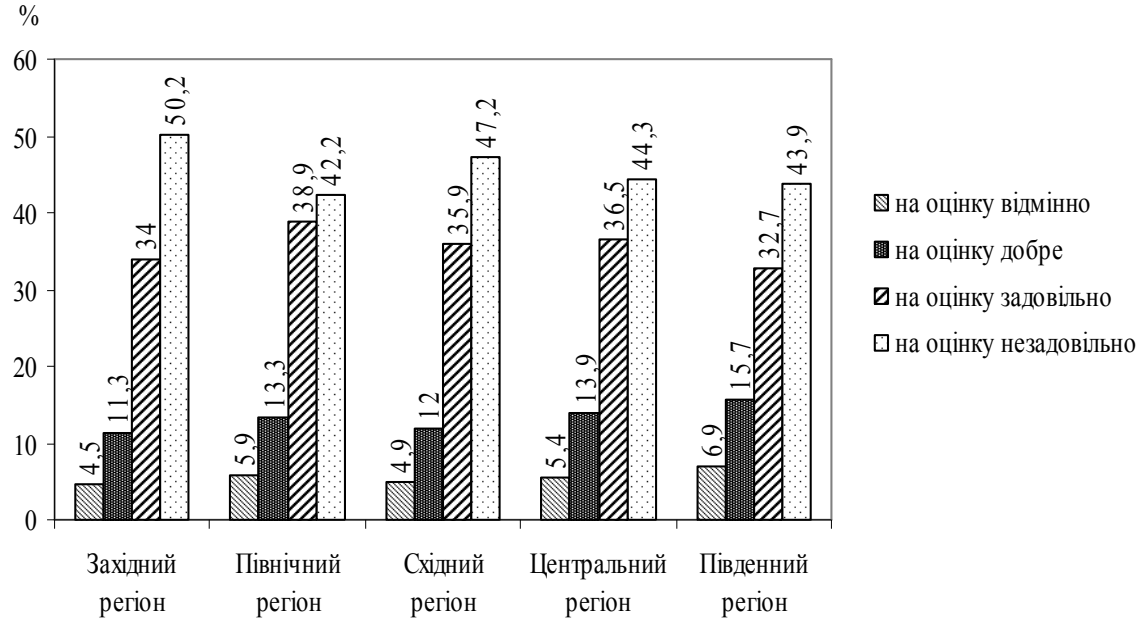

Рис. 1. **Результати фізичної готовності офіцерів запасу ЗСУ в різних регіонах країни**

Виявлено найбільш високий відсоток позитивних оцінок із результатів виконання вправи «Підтягування на перекладині» та найбільш високий відсоток незадовільних оцінок з кросу на 3000 метрів. Припущення про те, що цей результат може бути наслідком значного підвищення нормативних вимог до вправ, що перевіряються в НФП-09 не відповідає дійсності. У низці вправ у НФП-09 знижено нормативні вимоги для отримання оцінки «задовільно», що понизило не лише їх стимулювальну роль, але, мабуть, впливатиме на якість організації процесу фізичної підготовки в частинах та підрозділах.

Висновки:

1. Аналіз наукових та документальних джерел засвідчують, що недостатньо вивченими залишаються питання використання засобів фізичного виховання в підготовці офіцерів запасу, призваних до військової служби.

2. Результати фізичної підготовленості офіцерів запасу, призваних до служби в ЗСУ, за трьома вправами: біг 100 метрів, підтягування на перекладині, крос 3000 м – у межах досліджуваного періоду є стабільними.

3. Установлено, що рівень фізичної підготовленості офіцерів запасу призваних до служби в ЗСУ після закінчення цивільних ВНЗ. відповідно до вимог НФП-09 є незадовільним.

Перспективи подальших пошуків у цьому напрямку полягають у використанні результатів дослідження стану фізичної підготовленості офіцерів запасу, призваних до служби у ЗСУ після закінчення цивільних ВНЗ, при плануванні організаційно-методичних основ фізичної підготовки військовослужбовців та корекції програми фізичного виховання у ВНЗ.

Список літератури

1. Батько української фізичної культури [Електронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.vanyovichiskola.at.ua/1boberskij.pdf (дата звернення: 21.11.2014).

2. *Бородін Ю. А.* Фізична підготовка курсантів у вищих військових навчальних закладах інженерно-операторського профілю : [монографія] / Ю. А. Бородін. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 417 с.

3. *Гусак О. Д.* Роль фізичної підготовки у вирішенні завдань психологічної підготовки військовослужбовців / О. Д. Гусак, С. В. Романчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 4. – С. 61–65.

4. *Мальцев О. О.* Фізична підготовка молодого поповнення та шляхи її удосконалення на першому етапі військово-професійного навчання / О. О. Мальцев // Фізична підготовка військовослужбовців : [матеріали наук.-метод. конф.]. – К., 2003. – С. 135–138.

5. *Петрачков О. В.* Найбільш інформативні показники фізичної та професійної підготовленості військових фахівців / О. В. Петрачков // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 5, Педагогічні науки: реалії та перспективи : [зб. наук. пр.]. – К., 2009. – Вип. 14. – С. 161–165.

6. *Пронтенко К. В.* Динамика показателей физического развития и функционального состояния курсантов ВВУЗ операторского профиля на этапе первоначального обучения под воздействием занятий гиревым спортом / К. В. Пронтенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : [наук. моногр.] / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2008. – № 5. – С. 111–115.

7. *Романчук С. В.* Фізична підготовка курсантів військових навчальних закладів Сухопутних військ Збройних Сил України : [монографія] / С. В. Романчук. – Л. : АСВ, 2012. – 408 с.

8. *Федак С. С.* Деякі аспекти удосконалення системи перевірки і оцінки фізичної підготовленості військо службовців ЗСУ / С. С. Федак // Новітні технології для захисту повітряного простору : тези доп. наук. конф. – Х., 2011. – С. 324–325

9. Фізичне виховання військовослужбовців : [навч. посіб.] / М. Ф. Пічугін, Г. П. Грибан, В. М. Романчук, С. В.Романчук [та ін.]. – Житомир : ЖВІ НАУ, 2011. – 820 с.

10. Фізичне виховання у системі військово-професійної діяльності : [навч. посіб.] / С. В. Романчук, Г. П Грибан, В. М. Романчук, Ю. С. Фіногенов, Ю. В. Петришин. – Л. : АСВ, 2012. – 328 с.

АНАЛИЗ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ ОФИЦЕРОВ ЗАПАСА, ПРИЗВАННЫХ НА ВОЕННУЮ СЛУЖБУ В ВООРУЖЁННЫЕ СИЛЫ УКРАИНЫ

Сергей РОМАНЧУК[1], Андрей ЯВОРСКИЙ[2]

[1]Академия сухопутных войск имени гетьмана Петра Сагайдачного,
[2]Львовський государственный университет физической культуры

Анотация. Рассмотрены и проанализированы вопросы физической подготовленности офицеров запаса, призванных на военную службу в Вооруженные силы Украины. Исследование проведено на базе воинских частей в различных регионах Украины. Выявлено, что физическая подготовленность офицеров запаса, призванных на военную службу после окончания гражданских вузов, в исследуемый период была стабильной и оценивается в соответствии с требованиями Наставления по физической подготовке как «неудовлетворительная».

Ключевые слова: военная служба, Вооруженные силы Украины, офицеры запаса, физическая подготовленность.

ANALYSIS OF PHYSICAL PREPAREDNESS OF THERESERVE OFFICERS CALLED UP FOR MILITARY SERVICE IN THE ARMED FORCER OF UKRAINE

Sergiy ROMANCHUK[1], Andrij YAVORSKYY[2]

[1]Akademy of Land Forses named after Hetman P. Sagaydachnyj,
[2]Lviv State University of Physical Culture

Abstract. The article considers and analyzes the issue of physical preparedness of the reserve officers called up for military service in the Armed Forces of Ukraine. The research was carried out in the military units of different regions of Ukraine. It was found out that physical preparedness of the reserve officers called up for military service after graduation from civil universities during the vesearch period was stable and evaluated as «unsatisfactory» according to the requirements of the Guidelines for physical fitness.

Keywords: military service, the Armed Forces of Ukraine, reserve officers, physical preparedness.